

ШЕТЕЛДІК ЖӘНЕ ОТАНДЫҚ ҚАУЫН СОРТТАРЫНЫҢ ӨНІМДІЛІГІ

Биғараев О. К., Махмаджанов С. П., Асабаев Б. С.

«Қазақ ғылыми-зерттеу мақта шаруашылығы институты» ЖШС

Қазақстанның оңтүстігінің суармалы аймағында бақша шаруашылығын дамыту үшін мемлекеттік сұрыптық сынау әдістемесіне сәйкес жер асты суларының жақын орналасуымен орташа тұздану жағдайларына бейімделген отандық және шетелдік селекциялы қауындардың перспективалы сорттарын өндіріске енгізу.

Қауынның ерте пісетін сорттарын бағалау кезінде екі егіннің және тауарлық жемістердің жалпы шығымдылығы бойынша Май (389,3 ц/га), Муза (349,0 ц/га), Жансая (340,4 ц/га) сұрыптары чемпионның стандартты сортымен (334,0 ц/га) салыстырғанда ерекшеленді, онда екі жыл бойы барлық шаруашылық құнды көрсеткіштер бойынша жоғары нәтижелерге ие болды (кесте).

Кесте. Қауынның экологиялық сорттарын сынау нәтижелері

Сорт	Жалпы өнім ц/га	Оның ішінде				Сатылатын жемістің орташа салмағы, кг	Құрамы		Стандарттан асыптүсуі, %
		тауарлық		2 жиналымы			Құрғақ заттар, %	% қант	
		Кол-во, ц/га	%	Кол-во, ц/га	%				
Чемпионка(st)	353,4	334,0	94,5	229,2	64,8	2,3	14,5	11,1	100,0
Майская	400,0	389,3	97,3	285,2	71,3	2,5	14,6	12,2	113,2
Жансая	364,9	340,4	93,3	235,9	64,6	1,6	13,4	11,8	103,3
Муза	373,2	349,0	93,5	248,2	66,5	2,9	14,1	11,8	105,6
Гуляби (st)	383,2	374,7	97,8	261,9	68,4	2,9	14,7	12,2	100,0
Жұлдыз	464,5	448,6	96,5	367,7	76,9	3,3	13,6	12,3	121,2
Торпедо (Джиян)	591,1	586,5	99,2	503,2	85,1	4,5	14,8	12,4	154,3
Жиеншар	487,7	462,3	94,8	341,4	70,0	2,8	13,4	12,5	127,2
Торпедо (Каз)	364,9	340,4	93,3	235,9	64,6	1,6	13,4	12,1	-
Қарақай	477,9	470,4	98,4	367,7	76,9	3,6	13,6	12,6	124,7
Мирзочуль	337,7	320,1	94,8	213,2	63,1	3,5	13,4	11,2	-
Метровка	335,9	328,4	97,8	227,6	67,8	2,5	14,5	12,1	-
Южанка 12	573,3	568,9	99,2	503,2	85,1	4,5	14,8	12,3	149,6
Зард	364,9	340,4	93,3	235,9	64,6	3,2	13,4	11,2	-
Орташа-ерте жетілегін сорттар бойынша: НСР ₀₅ – 5,6 ц.						Орташа жетілген сорттар бойынша НСР ₀₅ – 11,4 ц.			

Қауынның орташа маусымдық сорттарын бағалау кезінде Торпедо (Дж.(586,5 ц/га), Жұлдыз (448,6 ц/га), Қарақай (470,4 ц/га) (1-сурет), Южанка - 12 (568,9 ц/га) стандартты Гуляби сортымен салыстырғанда қызғылт сары (374,7 ц/га) өзін жоғары тасымалдау қабілетімен, сақталу сапасымен, ақұнтақ

кеселге төзімділігімен және тұздану жағдайларына бейімделуімен сипаттады (сурет).

Май, Муза, Жансая сорттары, сондай-ақ Торпедо (Джиян), Южанка 12, Қарақай (1-сурет), Жұлдыз орташа пісетін сорттары Қазақстанның оңтүстігінің суармалы аймағы жағдайында енгізу қажеттілігіне алдыңғы себепшіл болады.

Келесі жылдардағы ең жоғары өнімді, тасымалданатын және төзімді сорттарды зерттеу үшін жоғары өнімділік пен қант мөлшері бойынша жоғары сызықтар анықталды.

Қауынның сыналатын 14 сортының ішінен барлық шаруашылық жағынан құнды көрсеткіштері мен аурулар кешеніне төзімділігі және орташа ерте сорттары бойынша жоғары өнім алуандығы бойынша: Майская, Муза, Жансая сорттары, ал орташа пісетін сорттары бойынша: Торпедо (Джиян), Южанка -12, Қарақай (2-сурет), Жұлдыз сорттары болып анықталды. Сыналатын сорттар Қазақстанның оңтүстік өңірінің ашық сұр топырақ жағдайына және суармалы аймағының орташа тұздылығына неғұрлым бейімделген болып шықты. Сорттар ауруларға өте төзімді болды (ұнтақты көгеру, фузариум, антракноза).

Сурет- 1. Қауынның «Қарақай» сорты

Сурет- 2. «Қарақай» сортының өнімділігін есептеу